ולא מורידין • וא"ת הא אמרינן במסכת סופרים [פט"ו] כשר שבכנעניים הרוג וי"ל דבירושלמי דקדושין מפרש דהייט בשעת מלחמה ומכיה רשיה מוקיה שם מאות רכב בחור ומהיכן היו מהירא את דבר ה' ואע"פ שסתם כנעניים עובדי כוכבים ומזלות הם ועובריו על שבע מצות מכל מקום אין מורידין דדבריהו בקרא להתירא *דכתי' והיה לדעלם ועבדוך (דברים כ:) **אני** שונה לכל לאבידת אחיך לרבות הממונות • תימה מאי פריך דלמא לענוים אימא לך דמורידין ואקשו הכי משיבין לו אבידתו דהא במסור לאכסוס* אף על פי שממונו אסור לאבד ביד משום דדלמא נפיק מיניה ברא מעליא דכתיב יכין רשע ולדיק יבבו ואפ"ה היו מורידין וי"ל דשאני הכא דמהתוא קרא דמרבינן השבת אבידתו ליפוין השבת גוף ביאר"ל והשבתו לרבות אבידת גופו *וכמו דאתרבי ישראל איתרבי(ד) לכולהו בין לממונו בין לגופו ואפילו להעלותו לריך ולפדותו כדמשמע פרק השולח (גיטין דף מז.) דבעי רבי אמי למיפרקיה אם היה מוחר להשבון אלא לפי שהיה מוחר להכעים קאמר לא שבקינן לי למפרקיך וגם להלוותו ברבית אסור כדמשמע בפרק איזהו נשך (ב"מ דף סב.) אהדר ליה דגיחי בהדך ומוחר לתיבון אתה מלוה להחיותו ומיהו מוחרים על זמניהם להכעיס הן דשבקי המירא ואכלי איסורא ומטמעי בין העובדי כוכבים וכל להכעיס לי אתה מלוה להחיותו כדמשמע מהתיא דגיטין (דף מז.) דלא מחייב למפרקיה ומוחר ליקח מהם רבית ואע"פ שאסור ליתן להם רבית משום לא תשיך ומשום לפני עור והוי ליה למימר כל היכא דקרינא ביה לא תשיך קרי ביה לא תשוך מ"מ כיון דאין אתה מלוה להחיותו אינך מלוה להלוותו בלא רבית דלא קרינא ביה ומי אחיך עמך ואמרינן (ה) בירושלמי דמכילתין כותאי דקסרי מוחר להלוותן ברבית והא דאמרינן *) עובדיה לוה מיהודים בן אחאב ברבית כדי לפרנס הגביאים אף על גב דיהודים ישראל מוחר הוא ואסור ליתן לו רבית שאני התם לפיקוח נפש הוא ומלוה אבל מסור מיגרע גרע מיניה ובכל מקום שהיה מסור אבל מיגרע אבל אבדה ושמא מאן דאיתרבי ליה* ממון מסור אסור לאבדו ביד אין ליה ממי דמשיבין אבידתו ומטעמא דיכין רשע ולדיק יבבו • **סמי** מכאן מוחר • גראה דדוקא לגבי הורדה לבור מסמי ר' יוחנן מוחר מלמתייה בהדי מיניס אבל לדברים אחרים מליגו בכמה מקומות שהיה מיניס ומומרים יחד בפ"ק דרשתי הסנה (דף יז.) המיניס והמומרים והמסורות יורדין לגיהנם ובפרק השולח (גיטין דף מה:) ס"ת שכתבו מין ומומר ומסור וכו': **וחד** אמר להכעיס ממי מוחר • תימה מדתני בפ"ב דטהוריות (דף יא.) אכל אבל הרי זה מוחר ואיזהו מוחר אוכל נבלות וטרפות שקיים ורמשים ובעי תלמודא מאי קאמר ומסיק ה"ק אכל אבל לתיבון הרי זה מוחר להכעיס הרי זה מין ואיזהו מוחר שסתמו מין פי' דמחלב לא ידעינן דשמא אכלו לתיבון משום שהוא טוב לאכול ומע"ה קאמר זה האוכל נבילות וטרפות פי' נבלה שמתה מחמת חולי וטרפה שנכברה מפרקתה שמתה והולכת ואינה רואיה לאכילה ואם כן לא אכל אלא להכעיס אבל לא מייני *בשנשחטה בסכין דלא הוי קרוי מין בשמתמת דשמא אכלה לתיבון שהיא טובה לאכול ובשלמא לרבי יוחנן ניחא דקאמר דמומר אוכל נבלות להכעיס מין הוא אלא למ"ד מומר מאי איכא למימר (ו) הרי זה אוכל נבלות שקיים ורמשים ו"ל דמאן דאית ליה הכא דהוי מומר מפ' לבריתא הכי אכל חלב הרי זה מומר שסתמו לתיבון שטוב הוא לאכול ומכריזין על אבידתו ואין מורידין ואיזהו מומר שסתמו להכעיס ואין מכריזין על אבידתו וגם היו מורידין אותו לבור אוכל נבלות וטרפות דמאיסי דומיא דשקיים ורמשים: **איזהו** מין זה העובד אלילי כוכבים הכא משמע דישראל מומר לעבודת כוכבים נקרא מין ותניא בפ"ק דחולין (דף יג.) שחיטת מין לעבודת כוכבים פטר פת כותי וכו' וקשה דבפ"ק דחולין (שם:) אמרינן אין מין בעובדי כוכבים ובעי למאי הלכתא לשחיטה ויין נסך השתא שחיטת מין דישראל אסורה לעובדי כוכבים מיבעיא ומאי קושיא הא אשכחנא ישראל עובד עבודת כוכבים חמור מעובד כוכבים דלילו ישראל מומר לעבודת כוכבים הרי זה מין ולכ"ע משמע הכא דמורידין ועובדי כוכבים אע"פ שכולה עובדי עבודת כוכבים אין מורידין ואף לענין שחיטה כיון דהוי מין תניא התם שחיטת מין לעבודת כוכבים ואילו עובד כוכבים לא אשכחנא דאמר התם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אלא ר' אליעזר ו"ל דהא דאמר שחיטת מין לעבודת כוכבים היינו בסומר לעבודת כוכבים שהוא אדוק ביותר אבל ישראל העובד עבודת כוכבים אין שחיטתו כשחיטת מין ורמיה מדאמר בפ"ב דחולין (דף נט.) השוחט לזרוק דמה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר אסורה ורשב"ל אמר מותרת ופ"ה לשם דנותרת אף בהכילה ואע"פ שהשוחט חייב מיתה כדאמר פרק הרבע מיתות (סנהדרין דף סא.) עד כאן לא אמר רשב"ל אלא בהמה אבל גברא בר קטלא הוא מידי דהוה ממשתמה להר דהר מוחר ועובדו בסייף אלמא אף בעובד עבודת כוכבים אין שחיטתו נאסרת בשתם: **דהתם** בעי למיטעם טעמא דאיסורא • תימה מאי שנא אוכל פרעוש או יתוש מאוכל שקיים ורמשים דהוא מין אף בשתמת בבריתא דטהוריות (דף יא.) שהבאתי לעיל ו"ל דהכא מיירי במפרש בהדיא דלכך הוא עושה א"ל התם קתני אוכל שקיים ורמשים דמשמע הרבה בזה אחר זה דמקמייתא טעם טעמא אבל הכא קתני פרעוש אחד או יתוש אחד • **דלא** יתיחת עליוה • משמע דאמר הכי לאשתמועי כי היכי דלא תהוי איבה ותימה מאי איבה שייכא הכא הא (אין) מורידין ואפילו לכתחלה ו"ל דמורידין היינו כשידעו תקיפה בזה"ב אבל לא מעלין אף (ז) אין ידעו תקיפה היכא דאית ליה לאשתמועי ומעיקרא הכי פריך השתא אחותי מחתינן כשידעו תקיפה אלא לעולם לא תיפוך והכא במאי עסקינן ברופא

ולא מורידין והמסורות והמומרים היו מורידין ולא מעלין א"ל אני שונה לכל אבידת אחיך לרבות את המומר ואת אמרת היו מורידין סמי מכאן מומר ולישני ליה כאן במומר אוכל נבילות לתיאבון כאן במומר אוכל נבילות להכעיס קסבר אוכל נבילות להכעיס מין הוא איתמר מומר *פליגי (ח)רב אחא ורבינא חד אמר לתיאבון מומר להכעיס מין הוי וחד אמר אפילו להכעיס נמי מומר אלא איזהו מין זה העובד אלילי כוכבים מיתיבי אכל פרעוש אחד או יתוש אחד הרי זה מומר והא הכא דלהכעיס הוא וקתני מומר התם בעי למיטעם טעמא דאיסורא אמר מר היו מורידין אבל לא מעלין השתא אחותי מחתינן אסוקי מיבעי אמר רב יוסף בר חמא אמר רב ששת לא נצרכא שאם היתה מעלה בבור מגררה דנקיט ליה עילא ואמר לא תיחות חיותא עליוה רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו לא נצרכא שאם היתה אבן על פי (ג)הבאר מכסה אמר לעבורי חיותא עילויה רבינא אמר ישאם היה סולם מסלקו אמר בעינא לאחותי ברי מאיגרא ת"ר *ישראל מל את העובד כוכבים לשום גר לאפוקי לשום מורנא דלא יועובד כוכבים לא ימול ישראל מפני שחשודין על שפיכות דמים דברי רבי מאיר וחכמים אומרים עובד כוכבים מל את ישראל בזמן שאחרים עומדין על גבו אבל בינו לבינו לא ורבי מאיר אומר אפילו אחרים עומדים על גבו נמי לא דזימנין דמצלי ליה סכינא ומשוי ליה כרות שפכה וסבר ר"מ עובד כוכבים לא ורמינהו *עיר שאין בה רופא ישראל ויש בה רופא כותי ורופא עובד כוכבים ימול עובד כוכבים ואל ימול כותי דברי ר"מ רבי יהודה אומר ימול כותי ואל ימול עובד כוכבים איפוך ר"מ אומר ימול כותי ולא עובד כוכבים ר' יהודה אומר עובד כוכבים ולא כותי וסבר ר' יהודה עובד כוכבים שפיר דמי והתניא ר' יהודה אומר מנין למילה בעובד כוכבים שהיא פסולה שנא' °ואתה את בריתי תשמור אלא לעולם לא תיפוך והכא במאי עסקינן ברופא

מיניו • כומרין לעבודת כוכבים בין עובדי כוכבים בין ישראלים: **מסורות** • מלשינים לשקר המוסרין ממון חבריהם ביד עובדי כוכבים אמסון: **נמיאבון** • כשאין להם בשר אבל אינו מופקר להיות איסור והיתר לפניו להניח היתר ולאכול איסור ואם עושין כן זה להכעיס: **מין סוף** • והא תנא ליה ריש מיניו בכמה דברים מליגו חילוק בין מין למומר כגון *ספר תורה שכתבו מין ישראל ולהכא: **פרעוש ויתוש** • אין אדם אוכלן לתיאבון: **לעשות מעשה דאיסורא** • לא להכעיס אלא מתאוה לעשות מעשה לפי שאין ישראל מועמד מעולה: **שאם היתה מעלה בבור** • עשויה בקרקע ויכול לעלות (ג)מגררה והאי לא מעלין דקתמר אין מניחין לעלות קאמר: **דנקיט ליה עילא ואמר** • כלומר אית ליה לאשתמועי מחיבה ולמימר ליה: **דלא תיחות חיותא דידיה עליה** • דרך מעלה זו ותמות בבור: **בעינא לאתבורי חיותא עליה** • צריך אני להעביר עדר לאחי למרעה ולרכי על שפת בור זה וילא אני אלא פי הבור: **לאפוקי לשום מורנא** • תולעת שיש לו בערלתו דלא לאחור לרפאותו בחתם דהא אמרן לא מעלין ולא מוריד: **דמלי** • מטה הסכין כדמתרגמינן מטה משפט מלאי דין: **כרות שפכה** • מי שכרת לו מן הגיד מן העטרה ומעטלה לגד הגוף ושוב אינו מולה: **רופא** • שיודע למול: **ימול עובד כוכבים** • אחין מילתו לשם עבודת כוכבים שהרי אין דרכם למול את בניהם: **ואל ימול כותי** • אמל לשם דמות יונה שמלתו בראש הר גריזים ועובדין לה עבודה כלאמר בהכל שותפין (חולין דף ו.) ומלין את בניהם לשם יונה זו: **כותי** • ולא עובד כוכבים מפני שחשוד על שפיכות דמים: רופא

[ניפוח מה:]

[כלאיתא ב"ק פא: וכמנהדרין עג.]

כו ו מיי' פ"ד מהלכות רוצח ושמירת הנפש ה"ט סמג עשין מ"מ סימן תכה סעיף ה ופור"ל סימן קנא סעיף ה:

כח ז מיי' פ"ב מהלכות מילה הלכה ח סמג עשין כח עור וש"ע י"ד סימן רסד סעיף ח:

רבינו חננאל

דתניא העובדי כוכבים והרועים בהמה דקה לא מעלין ולא מורידין אלו כולן בשכר שרי • ורחאם אביי ואמר המילדת יכולה לומר לעובדת כוכבים דירון דמגברי שבתא מחללינן עלייהו שבתא דידכון דלא מגברי שבתא לא מחללינן עלייהו שבתא' באגנקי אי פגיה היא יכולה למימר בעינא לאגנטבי ולא מנלינא נפשאי ואי אשת איש היא יכולה למימר לא מודהמנא באפי בעלי • העובדי כוכבים והרועים נמי יכיל למימר ברי קאי אאיגרא ומסתפינא דלמא נפיל ואנא דהיפנא לאחותיה אי נמי נקיטא לי ימנא לבי דוד כלומר קבע לי זמן השופט שאם לא אבוא יתחוך עלי הדין ואני רץ לומר לו הנה באתי: תני רבי אבהו קמי דר' יוחנן המינין והמסורות והמומרין והאפיקורסין היו מורידין אבל לא מעלין אמר ליה אני שונה לכל אבידת אחיך לרבות את המומר כי אחיך הוא ואת תנית מורידין סמי מכאן מומר ש"מ דאפיקורוסים רע מן המומר הוא: איתמר (מ"ש) מומר לאכול נבילה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר לתיאבון מומר להכעיס מין הוא וחד אמר אפילו להכעיס מומר אלא איזהו מין זה העובד אלילי כוכבים • מיתיבי אכל פרעוש אחד או יתוש אחד הרי זה מומר והא הכא להכעיס הוא וכו' ופשוטה היא: **אמר** מר היו מורידין ולא מעלין מקשינן אחותי מחתינן ליה ולמימר לא אסוקי אצטריך ליה לשמעון דלא מגברי שבתא לא נצרכא אלא אם היתה מעלה בבור ויכול לעלות מגררה ואומר לו שלא ירד עליך חיה דעה אני מגררה או מטול אבן גדולה על פי הבור ואומר לו להעביר בהמותיי אני צריך ומתירא שמא יפלו בבור כלומר והיו באין בעלילות אבל לא היו הורגין אותם בידים: ת"ר ישראל מל את העובד כוכבים לשום גיורות אבל לרפאותו משום מורנא אפור פי' מורנא תולעים בבגמ' דסריפות [דף מט:] מורנא פליגי בה רב אחא ורבינא: עובד כוכבים לא ימול אל ישראל מפני שחשודין על שפיכות דמים ואפי' אחרים [עומדים] על גביו ומשוי ליה כרות שפכה דברי ר"מ וחכ"א בינו לבינו לא ימול אבל מל הוא בזמן שאחרים [עומדים] על גביו ולא חיישינן דלמא מצלי ליה לסכינא ומשוי ליה לינוקא כרות שפכה ומקשי' וסבר ר"מ עובד

[מוס' פ"ג]

[מגילה עג.]

[ב"ק קיט.]

פי' בעובד כוכבים שסתם אז בסכין פגומה ויותר נראה לפניה בשנשחטה בלא סכין רש"ל

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ולא וכו' דכתי' וכי' לך למה עיין לקמן דף סד ע"ב תוס' ד"ה איזהו וכתר רשום בהגהות הגלון מהרי"ף ז"ל:

הגהות הב"ח

(א) גמ' פליגי ביה רב אחא: (ב) שם אדם על פי הכור מכסה אמר בעינא לנעמוי מיותא עליוה דבינא אמר לא עלרכא אתם היה סולם: (ג) רש"י ד"ה אתם וכו' מגרלה: (ד) תוד"ה אמי וכו' וכמו דאתרבי ישראל אתרבי נמי מומר לכולהו: (ה) בא"ד ואמרינן נמי בירושלמי: (ו) ד"ה ומר וכו' מאי איכא למימר בסא דקתני ואיזהו מומר אוכל נבילות וטרפות שקיים ורמשים יל: (ז) ד"ה דלא וכו' אף אם אין ידיעו: (ח) ד"ה לאפוקי וכו' ולהיא מפרק וכו' עבד ליה:

*) [שמיר פליא וכתמוטות פ' משפטים]

מסורת השש"ס

רופא מומחה · לא מרע נפשיה לשויה כרות שפכה: **אלא לעולם איפוך כדאפכינן מעיקרא** · דלרבי יהודה כותי אסור ועובד כוכבים מותר דעובד כוכבים אין דרכו למול בניו לשם עבודת כוכבים ולפיכך דמיס לא חייס הואיל ואחרים על גביו: **ודקשיא לך דרבי יהודה אדרבי יהודה** · דפסיל מילה תורה אור

עובד כוכבים מגזירת הכתוב הוא: **ר' יהודה הנשיא היא** · **מ"מ דרבי יהודה** · בר פלוגתא דרבי יוסי דפסיל כותי: **לפי סמול** · ועשה פסח לה' המול וגו' ודרים ביה מילה לשמה הלכך כותי פסול דמל שלא לשמה אבל עובד כוכבים לא מהיל אלא אדעתא דישראל שאומר לו מהול והייט לשמה: **סמול ימול** · רבייל הוא: **נפקא כתיב** · לה' דקרא אפסח קאי שהרא עשייתו לשמה: **ואתה אם בריתי תשמור** · וחדתך אחריך ולא עובד כוכבים: **סמול ימול** · קרי ביה המל ימול מי שהוא מהול ימול אחרים: **גבנוני** · אומה מהולה: **קונם שאני נהנה לערלים** · מה שאני נהנה מן הערלים אסור עלי בקונם וקונם הוא לשון הקדש: **שמתו אחיו מחמת מילה** · ולא מהלוהו לזה שלא ימות: **ופקח** · ע"י שליח: **והכרת** · אמרה לאחר וכרת: **מתני' מתרפאין מהן** · מקבלין מהן רפואה: **ממון ונפשות** · בגמרא מפרש: **ואין מתפארין מהן בכל מקום** · אפילו בשבילי רה"ר שעוברין שם תדיר שמא יתחוך לאחרו בתער: **גמ' ריפוי נפשות בחנם** · כלומר מעצמו ומעצבו הוא עושה כמו אם יש לא נפשכם (בראשית נג) בדעתכם: **בשכר** · לא קעביל דחייס להפסדא דאגריה: **ריפוי ממון** · מכה שאין בה סכנה שיכול העובד כוכבים לקלקלו שהכאב לו יותר ויוצא ממון לרפאות: **ריבדא דכוסילתא** · כלי אומן המקיז בכתפים ריבדא מכת הכלי וכלעגו פיינדר"ש כלומר מי כבדא לי ריבדא דכוסילתא שהקיז לי אומן ישראל לא אמינא לעובד כוכבים לאסוייה להעביר הכאב דאסור למשוך גופו ביד עובד כוכבים: **ריפוי נפשות גופו** · ואפי' אין סכנה כדבר: **למאן דאמר אשה לא והכתיב** °ותקח צפורה צר קרי ביה*) ותקח והכתיב ותכרות קרי ביה ותכרת דאמרה לאיניש אחרינא ועבד ואיבעיית אימא אתיא איהי ואתחלה ואתא משה ואגמרה: **מתני' מתרפאין מהן ריפוי ממון** אבל לא ריפוי נפשות ואין מתפרין מהן בכל מקום דברי רבי מאיר וחכמים אומרים ברה"ר מותר אבל *לא בינו לבינו: **גמ' מאי ריפוי ממון ומאי ריפוי נפשות אילימא** *ריפוי ממון בשכר ריפוי נפשות בחנם ליתני מתרפאין מהן בשכר אבל לא בחנם ^אלא ריפוי ממון דבר שאין בו סכנה ריפוי נפשות דבר שיש בו סכנה והאמר רב יהודה אפילו ריבדא דכוסילתא לא מתסינן מיניהו אלא ריפוי ממון בהמתו ריפוי נפשות גופיה והיינו דאמר רב יהודה אפילו ריבדא דכוסילתא לא מתסינן מיניהו אמר רב חסדא אמר מר עוקבא °אבל אם אמר לו סם פלוני יפה לי סם פלוני רע לו מותר ברופא מומחה · ואפילו אינו מומחה למילה לא מרע נפשיה בכל דבר שיתעסק בו: **ורבי** היכן מצינו מילה לשמה מסקינן דמסבר לה הכא מסמע דלרבי יהודה אע"ג דבעי מילה לשמה ופסלינן כתיבת בעובד כוכבים ותימה מ"מ מגע בעובד כוכבים בגנו פ' [המביא] (ניסין דף כג. וסם ד"ה עובד כוכבים) משום דעובד כוכבים אדעתא דנפשיה קעביד וי"ל דלא דמי לעולם עובד כוכבים סתמא קא עביד גבי מילה דסתמא לשמה קאי כל זמן שאינו עושה לשם הר גרזים אם כן בעובד כוכבים דסתמא קעביד בשרה אבל גבי אחם דסתמא לאו לשמה דסתם אחם לאו לגירושין עומדת הלכך גבי בעובד כוכבים פסול והלכך לריך שיפרש כותב הגט בתחלת הכתיבה אי כותב לשם פלונית והוא הדין בשם"ת לריך שיאמר בפירוש בתחלת הכתיבה אי כותב לשם חורת ישראל והאזכרות לשם קדושה דסתמא לאו לשמן קאי וכן משמע פרק המיזקין (ניסין דף יד:) אחזרות שלו לא כתבתי לשמן משמע לא פירשתי שלא לשמן דאי סתמא כשר עד שיפרש שלא לשמן היה לו לומר כתבתים שלא לשמן וכן משמע נמי בפרק המולת (שם דף מה:) גבי רשב"ג שהתיר בגיידן ליקח ספרים מעובד כוכבים ומקשה ורשב"ג מיבוד לשמן בעי כתיבה לשמן לא בעי ומדפסיל כתיבה בעובד כוכבים ש"מ דסתמא לאו לשמן דאי סתמא לשמן ליתכשר כמו במילה וא"ת כיון דסתמא לאו לשמן א"כ פרק המולת (שם דף מה:) גבי ס"ת תפילין ומזוזות שהתכן מין מסור עובד כוכבים ועבד כוכבים אבל אחם וקטן וכותי וישראל מומר פסולים שנאמר וקשרתם וכתבתם כל שיטנו בקשירה ישנו בכתיבה למה לי קרא תיפוק ליה דעובד כוכבים סתמא עביד וסתמא פסול י"ל דתני עובד כוכבים אבל אחם וקטן דה"ג תנא מין דבלאו קרא פסול משום דסתמא לעבודת כוכבים: **דברה** תורה כלשון בני אדם · אומר ר"י דמאן דאית ליה הכא דברה תורה כלשון בני אדם יכול להיות שאינו תולה על הטבע תמיד ועל הוכח תוכיח וכיולא בהן דדרשינן להו (נ"מ דף נא.) דלא אסמכתא תנא דפליג ולאיה דר"ש אמר פרק מלילת האשה (כתובות דף מז:) על הטבע תמיד ור' שמעון גופיה דרשי בפ"ק דר"ה (דף ח.) עשר תעשר ולריך עיון בדבר דמאיזה טעם אומר התלמוד פעמים כך ופעמים כך?): ה"ג **קונם** שאני נהנה · ולא גרס ביו"ד דל"ל הוי דברים שאין בהם ממש ואין חל כדאמרינן בנדרים (דף עו.) גבי שאני יקב:)

אלמא אע"ג ג) (דלא מהילי כמאן דמהילי) דמוי תימה מאי קפריך מנדרים למ"ד המול ימול דלמא שאני נדרים דהלך בהן אחר לשון בני אדם ל"ל דהתם מפיק ליה מקרא כי לא אתברר לו לשון בני אדם אם לא אמר בנדרים הלך

לדחיי שעה לא חיישינן · והא דאמרינן ביומא (דף פה.) מפקחין עליו את הגל בשבת לחוש לחיי שעה אלמא חיישינן לדאיכא למימר דהכא והתם עבדינן לעובדא דהתם אם לא תחוש ימות והכא אם תחוש ולא יתרפא מן העובד כוכבים ודאי ימות וכאן שבקינן הודאי למיעבד הספק: **לא** יש לו ויתן עם המינים · פי' להאריך עמהם בדברים פן ימסרוהו: **שאני** מיעוט דמשכח·לכלורה משמע דאפי' מרופא מומחה שמתרפאין מהן מ"מ מן המינין אסור להתרפאות שום חולי וא"ת דהא לקמן (דף כח.) בשמעתין ר' אבהו קיבל סמא מן יעקב מינאה י"ל דאף במינים לא אסרו אלא ברפואה שמזכיר בה שם עבודת כוכבים ואומר שהעבודת כוכבים מועלת לך והבא ודאי אחי לאמשוך ואסור כי היא דירושלמי דהכא מעשה בר"ש בן דמא בן אחותו של רבי ישמעאל שהכישו נחש וכא יעקב איש כפר סכניא שמו לרפאותו בשם רבו ולא הניחו רבי ישמעאל וכן אם אמר הרופא אפילו אינו מין קח ממים של עבודת כוכבים פלונית לו מעלים שלפני עבודת כוכבים אסור כדאמרינן פרק כל שעה (פסחים דף כה.) בכל מתרפאין חוץ מעני אשירה ואור"י דמיירי כגון שאומר לו שאותם מים לו אותם עצים מועילין ולא אחרים כגון ע"י שד שמטעה כי לפעמים יש כמ ביד שדים להטעות כדי לטרדם כדאיתא לקמן פרק ר' ישמעאל (דף כה.) דהשתא בית עבודת כוכבים דכי הוה מיכף עלמא ולא אתי מיטרא מיתחזי בחילמא ואמר שמעון לי גברא ואתמנו ליה ואתי מיטרא אבל בשאינו תולה תועלת בהם יותר מאחרים אלא שאומר לו הבא לי מים לו עצים מותר להביא אף מעבודת כוכבים והכי איתא בירושלמי בפרק שמונה שרצים בכל מתרפאין חוץ מעבודת כוכבים עד שאמר לו הב לי עצים שאם תביא לו עצים של עבודת כוכבים אבל אמר לו הב לי עצים סתם מביא לו עצים של עבודת כוכבים והא דאמרינן בירושלמי ר' יוסה הוה ממרמורין ואייתי ליה מן זכרות לחווי ולא שאם אייתון לר' אבא ושאם א"ר מנא אילו הוה ידע ר' אבא מן הן הויין לא הוה שתי אמר רב הונא מתניתין נמי אמרה כן אין מתרפאין בגלוי עריות אם נמי מייתי שאומר לו דבר יועיל ולא אחר: **חויא** דרכנן דלית ליה אסותא · (ג)פ"ה שכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה וא"ת אילו נמי לא הוי אסותא י"ל דמעיקרא פריך הכי *אילו נמי חויא מרקיה ולמה לא הניחו ר' ישמעאל להתרפאות שהרי אם יש כאן פעם אחרת יתרפא גם ממנה ומסיק חויא דרכנן דלית ליה אסותא אותו ישכנו ולא יתרפא עוד ומוטב שימות בנקיות מחש זה זכאי בלא פריצת גדר ואל ימות חייב בפריצת גדר*: **יכול** אפילו בפרהסיא ת"ל ולא תחללו את שם קדשי · ומיהו רבנן פליגי עליה דר' ישמעאל בפרק בן סורר (סנהדרין דף עד.) ואמרי דבפרהסיא אפי' מצוה קלה יהרג ואל יעבור ובגנעה יש חילוק בין עבודת כוכבים לשאר מצות דבשאר מצות יעבור ובעבודת כוכבים יהרג ור' ישמעאל אין שום חילוק בגנעה בכולן יעבור ואל יהרג ובפרהסיא בכולן יהרג ואל יעבור ומעשה דבן דמא פרהסיא הוה ולפיכך לא הניחו רבי ישמעאל ולפי זה נוכל לומר דהא דעבד ליה יעקב מינאה לר' אבהו לקמן בשמעתין (דף כח.) בגנעה הוה ובשאלתות דרב אחאי (פרשת ואתחנן) פוסק כרבנן דר' ישמעאל וכן מוכח סוגיא דתלמודא פ"ב דכתובות (דף יט.) דאמר רבא מי איכא מידי דאילו אתו עדים לקמן לתלמודי אמרינן להו מתומו שקר ואל תהרגו *דאמרינן אין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש אלא עבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים והיינו כרבנן דאי כר' ישמעאל אי בגנעה אפי' עבודת כוכבים נמי ואי בפרהסיא אפי' אתר עבירות נמי לא אבל קשיא דרבא גופיה אמר לקמן פרק ר' ישמעאל (דף מ.) הכל היו בכלל לא תעבדם כשפרט לך הכתוב ואי בהם יצא אומם והדר כתיב לא תחללו ואפי' באומם כאן בגנעה כאן בפרהסיא משמע אתאן לר' ישמעאל וא"ע* ואם רצה להחמיר על עצמו אפי' בשאר מצות רשאי כמו ר' אבא בר זימרא דירושלמי שהיה אצל עובד כוכבים ת"ל אכול נבלה ואי לא קטלינא לך א"ל אי בעית למיקטלי קטול ומחמיר היה המסתמא בגנעה הוה: **כל** מכה שמחללין עליה את השבת אין מתרפאין מהן · ופ"ה ופליג אדרב יהודה דאמר לעיל אפי' ריבדא דכוסילתא לא מתסינן מיניהו וקשה דלעיל כי פריך מרב יהודה למאי דמפרש ריפוי ממון אין בו סכנה ומסיק ממון בהמתו נפשות גופו והיינו דרב יהודה ה"ל לאתויי על מתני' מילתא דר' יוחנן דמפליג בין שיש בו סכנה לאין בו סכנה וה"ל למפרך ולרב יהודה מאי איכא למימר אלא לאו שמע מינה דליכא מאן דפליג עליה דרב יהודה לכך נראה לא"ת דודאי לא פליגי ור' יוחנן אייתי בחולה ובשיש בו סכנה כגון מכה שמחללין עליה את השבת אין להתרפאות מהן כי לא מרעי נפשייהו בה כי אם יומת דמאי לאשתמוטי ולומר מסוכן היה וכי אין בו סכנה מותר להתרפאות ואף בשאינו מומחה דודאי לא ימיתנו דלא מאי לאשתמוטי ואי קטלי מרעי נפשייהו אבל בבריא כגון ריבדא דכוסילתא מיהא אסור שהעובד כוכבים מזיקו ואינו חושש כי לא מרע נפשיה אם ימיתנו שיאמרו העולם בודאי בזיל הזיקו מפני שהיה שונאו וא"ת לעיל כי פריך מרב יהודה למאי לא אוקי לה מתני' בחולה דאיכא לפליגי בין אין בו סכנה ובדקשיל מעיקרא ממון אין בו סכנה נפשות יש בו סכנה ור' יהודה בבריא הוא דאייתי וי"ל דמשמע ליה דמתניתין מיירי בכל ענין בין בבריא בין בחולה ואי מוקמת ליה כדמעיקרא ריפוי ממון דשרי לא יהא אלא בחולה ואין בו סכנה אבל השתא דממון בהמתו ונפשות גופו אייתי בכל ענין בין בבריא בין בחולה שיש בו סכנה אי נמי אייתי ליה לפרש מתניתין דהכא כהאיא דנדרים (דף נח:) המודר הנאה מחבירו מרפאתו ריפוי נפשות אבל לא ריפוי ממון ומפרש התם (דף מא:) ממון בהמתו ונפשות גופו והתם איכא לשנויי ממון אין בו סכנה נפשות יש בו סכנה משום דס"ל דכל דבר של גוף חייב לרפאותו וכל מה שאמרנו שאסור בבריא ותולה שיש בו סכנה היינו ברופא שאינו מומחה אבל במומחה מותר כדאמר ר' יוחנן לעיל אם היה מומחה לרבים מותר ועל זה אנו סומכין להקיז דם מן העובדי כוכבים לגבי הקזה כל המקיזים מומחים הם:

מכה

סבר · העובד כוכבים: **שיולי קא משייל** · הלי ישראל מדלא בעי לאיתסויי מנאי לא סמיך עלי ושיולי קא משייל לנכסאי אם אומר לו אמר: **ספק מי ספק מם** · חולי שאם לא ירפאנו רופא ספק יחיה ספק ימות אין מתרפאין מהן דעובד כוכבים ודאי קטיל ליה ומוטב תורה אור שיניח לולי יחיה: **ודאי מם מתרפאין** · היכא דידעינן שאם לא ירפאנו ימות ואין כאן ישראל לרפאותו מתרפאין מהן דעובד כוכבים מלי עביד ליה הא בלאו הכי מיית ואמר ירפאנו העובד כוכבים: **מיי שעה** · שהעובד כוכבים ממהר להמיתו ואמר יוסי לו יומיים יחיה: **אם אמרנו נבוא העיר** · בארבעה אנשים מצורעים כתיב אם אמרנו נבוא העיר והרעב בעיר ומתנו שם ואם עתה נשב פה ומתנו ועתה לכו ונפלה אל מחנה ארם אם יחיונו ואם ימיתנו ומתנו: [**ודאי מיי שעה** · ומיתה מיד]: **לא חיישינן** · הואיל וסופו למות כאן: **יעקב איש כפר סכניא** · כדלמרן בפרק קמא (דף יז.): **מקיא מן הסורה** · לקמיה מפרש ליה: **עד שיגיעה נשמתו** · במותר: **ויגיעה נשמתך בעשרה** · במותר: **ופורץ גדר** · עובר על דברי חכמים ישכנו נחש כדלקמן: **איסו נמי חויא מרקיה** · והיה יכול להתרפאות ולהנגל ולחיות ע"י זה ולחויא דרבנן נמי לא ניחוש שלאו נשכו היה יכול להתרפאות ולחויא: **חויא דרבנן לית ליה אסותא כלל** · שאם נשכו נחש בשביל שעבר על דברי חכמים לא תעלה לו רפואה וימות אם היה מתרפא מנשיכה זו סופו למות על ידי נשיכת חבריו שעובר על דברי חכמים חייב מיתה: **אפי' סוס ליס** · לדמא למימר מאי מקרא היה רוצה להביא: **בפרהסיא** · יש חילוק הם שיולת [לחוץ] ולמידין ממנו לחלל בקלות הם: **כל מכה שמחללין עליה את השבת** · דהיינו מכה סכנה אבל שאין בה סכנה מתרפאים ולית ליה דרב יהודה

[ע"ל רבא]

[תוספ' דמולין פ"ב]

שיצתהנשמתו במותר לע"ל ר"מ

[שבת קי.]

לקמן כד. יומא פה: סנהדרין עד.

*[סנהדרין עד.]

ויקרא יח

[ע"ש תוס' שבת קי. ד"ה חויא]

דאמר מר כל"ל ר"מ

גליון הש"ס

תוס' ד"ה חויא וכו' וא"ת אילו נמי· עיין תשובת רשד"ם חיו"ד סימן רכט:

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

לו א ב מיי' פי"ב מהל' רוצח ושמירת נפש הלכה ט סמג לאוין מה עוש"ע יו"ד סימן קנה סעיף ג:

לח ג מיי' פ"ה מהלכות יסודי התורה הלכה ב סמג עשין ה עוש"ע יו"ד סימן קנו סעיף ג:

לט ד מיי' שם פי"ב מהל' רוצח הלכה ט סמג לאוין מה עוש"ע יו"ד סימן קנה סעיף ג:

רבינו חננאל

שאין מתרפאין מהן אם שואלין אותו ואמר לו סם מ)רע לך מותר דאמר כי היכי דשאיל לרידי שאל נמי לרופא אחר ולא אתי לאורויי נפשיה: אמר רבב"ח אמר רבי יוחנן חולה ספק חי ספק מת אין מתרפאין מהן · ודאי מת מתרפאין· לחיי שעה לא חיישינן· אינו והתניא לא ישא ויתן אדם עם המינין ג) ואין מתרפאין מהן ואפילו לחיי שעה ומעשה בבן דמא בן אחות רבי ישמעאל שהכישו נחש ובא יעקב איש כפר (סמא)[סכניא] לרפאותו ולא הניחו רבי ישמעאל דסבר אע"ג דכתיב וחי בהם ולא שימות בהם הני מילי בצנעא אבל בפרהסיא לא דתניא היה רבי ישמעאל אומר מנין שאם אומרים לו לאדם עבוד עבודת כוכבים ואל תהרג ואל יעבור ת"ל וחי בהם ולא שימות בהם יכול אפי' בפרהסיא ת"ל ולא תחללו את שם קדשי ופרקינן הא דתניא אינו מתרפאין מהן אפילו לחיי שעה מן המינין כגון יעקב איש כפר(סמא)[סכניא] שהיה מין. ומאי מעמא דמינות משבא ומשום הכי אסור לשאת ולתת עמהן · אמר רבי יוחנן כל

ת) נראה ד"ל סם זה יפה לך וסם זה רע לך. ב) פי' כופרין.

הגהות הב"ח

(א) גמרא ודאי מת מתרפאין מהן ודאי מת מתרפאין מהן דאיכא חיי שעה: (ב) רש"י ד"ה כל מכה וכו' לא מתסינן מיניהו הס"ד: (ג) תוס' ד"ה חויא וכו' פ"ה שכל העובר · כ"ב לריך לומר שלא היה לפניו פרש"י שלנו ועיין פי' דבור זה בשו"ת דבני ריבות סימן רי"ג בעוד עשה:

[וע"ל תוספות לקמן נד. ד"ה הא בגנעה ותוספות כתובות יט. ד"ה דאמר]

סבר שיולי משאיל לו כי היכי דמשאיל לו משאיל לאיניש אחרינא ואתא ההוא גברא לאורויי נפשיה אמר *רבא א"ר יוחנן ואמרי לה אמר רב חסדא אמר ר' יוחנן *ספק חי ספק מת אין מתרפאין מהן ודאי מת מתרפאין מהן(ה) מת האיכא חיי שעה לחיי שעה לא חיישינן ומנא תימרא דלחיי שעה לא חיישינן דכתיב °אם אמרנו נבוא העיר מ"ש והרעב בעיר ומתנו שם והאיכא חיי שעה אלא לאו לחיי שעה לא חיישינן מיתיבי לא ישא ויתן אדם עם המינין ואין מתרפאין מהן אפילו לחיי שעה *מעשה בבן דמא בן אחותו של ר' ישמעאל שהכישו נחש ובא יעקב איש כפר סכניא לרפאותו ולא הניחו ר' ישמעאל וא"ל ר' ישמעאל אחי הנח לו וארפא ממנו ואני אביא מקרא מן התורה שהוא מותר ולא הספיק לגמור את הדבר עד *שיצתה נשמתו ומת קרא עליו ר' ישמעאל אשריך בן דמא שגופך טהור ויצתה נשמתך בטהרה ולא עברת על דברי חבירך שהיו אומרים °ופורץ גדר ישכנו נחש ^שאני מינות דמשכא דאתי למימשך בתרייהו אמר מר לא עברת על דברי חבירך שהיו אומרים ופורץ גדר ישכנו נחש איהו נמי חויא טרקיה *חויא דרבנן דלית ליה אסותא כלל ומאי ה"ל למימר °וחי בהם *ולא שימות בהם ור' ישמעאל ^הני מילי בצינעא אבל בפרהסיא לא דתניא *היה רבי ישמעאל אומר מנין שאם אומרים לו לאדם עבוד עבודת כוכבים ואל תהרג שיעבוד ואל יהרג ת"ל וחי בהם ולא שימות בהם יכול אפילו בפרהסיא ת"ל °ולא תחללו את שם:ס כ"ל דאפילו ריבדא דכוסילתא לא מסיו(ג): קדשי אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן °כל מכה שמחללין עליה את השבת אין מתרפאין מהן ואיבא דאמרי אמר רבה בר בר חנה אמר ר"י כל מכה

ויקרא יח

[תוספ' דמולין פ"ב]

[ע"ל רבא]

[ע"ל רבא]

[ע"ל רבא

של חלל • בחלל גופו • **מאי ביניייהו** • היא היא להא קי״ל בפ״ב דיומא (דף פד.) דכל מכה של חלל מחללין עליה את השבת: (ג) **גב היד** • מחללין שבת אע״פ שאינה של חלל לליטמא קמא אין מתרפאין אבל לליטמא בתרא מתרפאין דהואיל ומתחזיא לי חזי דמקלקל בה לחיך ליה לסמא ומעבירו: **שלריכה** תורה אור

לומד • שמסוכנת כ״כ שלריך לאמרו אם יזיה ואם יומת: מכה של חלל איכה לריכה לומר לא גרסינן לה: **לישנא למירתא** • תולי תמה בלע״ז מלוי״ר למירתא לשון שריפה ומימות ודומתו בהכונס לאן לדיר (ב״ק דף ס.) דלמרא לאמורי: **מן הספה** • שפתיים: **כלי** • זיגליב״ש: **דאמקושי** • קשין הן: **לא יגמע בשבת** • דכל רפואה אסרו חכמים לעשותה בשבת היכא דליכא סכנה משום שחיקת סממנין במסכת שבת (דף מג.): **לפדיגא** • חולי השיניים ובלע״ז מיגא״ל: **מערוניתא** • עובדת מוכנים היתה: **עבדיה** • ליה רפואה ממשה בשבתא ומעלי בשבתא: **בשבתא** • מלי מיעביד דלא מלינא למייתי גבך מפני תלמידי בני כלה: **דרשה בפירקא** • לימד הרפואה לכל: **מילול הסם** • דאיתי סברה אומתבע ועבר אשבועתיה: **דגלי לה מעיקרא** • משעה שגילתה לו אמר לה דעי שלא בשבועתי ולא אמרתי באלהא דישראל אלא לאלהא דישראל: **אלמא** • מדבעי לאמויי בשבתא כמכה של חלל דמיא ולקמיה פריך כיון דהכי הוא היכי מיתסי מעובד כוכבים והאמר רבי יוחנן כל מכה שמחללין עליה [את השבת] אין מתרפאין מהן והכא לא גרס לה עד לקמן: ה״ג אלמא כמכה של חלל דמיא דאמר רב נחמן בר יצחק שאני אלאי לפדיגא הואיל ומתחיל בפה וגומר בבני מעייס: **מאי מימניס** • למידע דהוא לפדיגא: **רמי מידי בי ככי ואמי דמא מבי דרי** • כשמוקן כלוס לאוך פיו יולא מבין שיניו דם: **דרי** • הן שורות השיניים: **מקרירי קרירי דמיתי** • מאכל של מיתון ואכלו עשהוא לוקן מאד בימי חורף: **כמא דפרסנא** • דג שטיגנהו בשומן היולא ממנו עם הקמח: **מאי עבדא ליה** • מעורבות לרבי יוחנן: **משמא דאווזא בגדפא דאווזא** • שמן אווזא המתוי באור וסכמן ע״י אחד מכנפי האווז על שיניו מבחוץ: **עייפא** • ישמעאל: **קשייתא דזיפי** • גרעינין של זיתים: **דלא מלו מילנא** • שלא הביאו שלים: **וקלנסו אמרא דמדא** • ליבן באור מרא חדשה פוטיי״ר בלע״ז ושרפן עליו: **ודביק בי דרי** • בשורות שיניים מבפנים: **אדם חשוב הוא** • ומיסתפי ממלכותא למיקלקלה: **לחכוהו לשקיה** • להעביר הסם שהוא חזק רבי אבהו הוא קרוב למלכות דלאמריגן בסנהדרין (דף יד.) ובכתובות (דף יז.) דנפקי אמתתא דבי קיסר ומשרו לגיני בקרלא: **שאני** • הוא מעורניתא דר׳ יוחנן: **דרופא מומחה הוא** • דלאמריגן לעיל (דף כז.) אם היה מומחה לרבים מותר דלא מרע לאפקיה: **למיפסק דמא** • פלגא מכת חרב: **דלדא דיבלא** • שבא שמנו יבלא כי הוא דמומה (דף י.) קמי רפוקא גרידי דיבלי: **גירדא** • שגורד ברשיה וטחן אותה גירדא עם הסמה ועושה אתבוטא: **דאמנא** • סמה: (ד) **ניקרא מקילקלא** • חולעים שהתרגולים מנקרין באשפה מאשפות יריס לבנין מתרגמין מקלקלתא מריס אחוטא (תהלים קיג): **עינבתא** • אבעבוע הדומה לענבה מלע״מ בלע״ז: **פרוונקא דמלאכא דמיתותא הוא** • כלומר מסוכן הוא להמית: **עינגא דזובאא** • שבא הנקרא רוד״ל בלע״ז ושותקים אותו עם הדבש: **כרפסא** • אפי״ל בלע״ז: **בטיליא** • יין חזק מאד ומין יין הוא כדאמריגן לקמן (דף ג.) מילתא מריפתא דמלרי זיקי: **לדבקי** • בעוד שהוא מחזיר אחר סממנין אלו: **עינבתא בת מינא** • עינבתא מעובדי הגפן בת מינא דוגמתה אם גדולה גדולה ואם קטנה קטנה: **ויגנדר עליה** • יגלגל עליה: **חיורתי לחיורתי** • נאבעבוע לבן בענבה לבנה: **פימעא** • קלי״ב בלע״ז נפח העומד באדם: **פרוונקא דלישנא הוא** • ע״י חולי שמנו חמה הוא בא וסימן הוא לה: **איתקוטלי** • מכת אלבע לרדה מדביקה בגוללו ושומטה ומכה בלפרנה: **ולי מיזר ריפיה** • נתבטל להולית הליתה היא רפואתו: בפיקעא

בגנת אוגים בשבת ר׳ אבהו בש״ר יוחנן (אתי) [אוקן] סומקא סכנה א״ר אבין ג) לוקמין לו עוקין בשבת רב אמר חמרא לבר מן עינא שרי לבו מן עינא אסיר שמואל אמר אהן דוק תפל אסור לעין בשבת מינה את ליף לחזיותא וכן עורדענא סכנה הוא גומרתא סכנה ונתחנין עליה ג) רומץ בשבת ר׳ יהושע בן לוי הוה ליה קרוס ואורון ליה ר׳ חגינא ור׳ יונתן משתוף תחליפין ומיתן גו חמרא עתיקא ומישתי דלא ליסתכן ר׳ יעקב בש״ר יוחנן בכל מתרפאין חוץ מעבודת כוכבים ונילוי עריות ושפיכות דמים עבודת כוכבים כגון דאמר ליה הבא עליך של עבודת כוכבים וכן כל כיוצא בהן אמר רב הונא זאת אומרת שאין מתרפאין בגילוי עריות דתני חזוהרה שבת מכללה פי׳ להתרפות בדבר סכנה ובמכה של חלל כדאמרן נערה המאורסה לא הותרה מכללה ואפילו להתרפות כהדא דר בר נש רחם איתתא ואיסתכן שאלון לר׳ אלעזר דתיעבר קומוי או ישמע קולה ולא יסות ואמר לון יסות ולא כן איכא דאמרי אשת איש הות איכא דאמרי פנויה הות אבל נתן עיניו בה והיא כאשת איש א״ר חגינא זאת אומרת. שאין מתרפאין בשפיכות דמים דתנן באהלות פ״ז האשה המקשקשת לילד מתחיין הורלך בטעיה ומוציאין אותו אברים אברים מפני שהיא קדמין לחיין. יצא דובו אין נוגעין בו שאין דוחין נפש מפני נפש ודחיי רב הסדא שניא היא דמן דלא נודע מי הורג את מי: דאי פרעתא סכנה ומחללין עליה את השבת פי׳ פצע פרכסתו׳ פצע פרעינא • פי׳ נרדא דיבלא גרידים שנורדת מעשב שנקרא חצב בלשון רבנן . ניקרא מקוקלקלתא תחיכה של רעי מן הראשתא. פי׳ עינבתא מורסא שצומחת בבשר בני אדם כמו ענבה והיא שחורה סכנה. סימטא פרונקא דאשתא היא פי׳ ניפחא אדמטיתא שלוחה של חטות היא כלומר חטות גדולה באה אחריה. פי׳ סקטלי המכה שמכה בעת שאותו אצבעו בגוללו ומכה המכה ההיא

ה) ג״ כלומר ביכולתי מלאה שהוא כגי׳ הרמב״ן בספר תורת האדם בשינוי בסכנה ובפ׳ דרכי סבר דלא הוי כמכה של חלל ועי׳ בגדה דף פז ע״ב. ב) לפנינו ביכולתי הגירסא לוקמין לו עוקין עקבי בשבת ועי״ש פי׳ בפ״מ. ג) חולי ג״ל חוקנין עליה רמז וביכולתי לפנינו איתא זוחנין עליה ממן בספא ואמן ג׳ כלומר מלאה עיקר וזו״ק.

הגהות הב״ח (ה) גמ׳ (אמר רב שמן בר אבא וכו׳ את השבת) תפ״מ וכ״ב ס״ל פ״ר שמן בר אבא פ״ר יוחנן מכה של חלל אינה צריכה לומר ואם״ל אינה שמוסר מכה של חלל דמיא כך גורס אלפסי בפרק שמונה שרצים ובעין פירוש בדברי הר״ן בשם הרמב״ן: (ב) שם לאמוקי גרדא דיבלא • כ״ב עיין בערוך: (ג) רש״ י״ס מאי ביניייהו וכו׳ את השבת הס״ד ואת״כ מ״ס גב היד וגב הרגל מחללין עליהן את השבת: (ד) ד״ה ניקרא מקוקלקלתא. כ״ב וכן הוא בכ״ק דף כא:

גליון השׂ״ם גמרא ומאן ליה שיקר מיגלה. עיין מגילה דף כג ע״א מוקפות ד״ה אמר ועע״ש:

מכה של חלל • פ״ה שבגגד חלל הגוף ובירושלמי מפרש כל שהוא מן החלל ולפנים: **מכה** שע״ג היד • פי׳ הייכו חולי שעלה שם מאליו לו שלא ע״י מכת חרב אבל מכת חרב אמרינן בכל מקום דמחללין עליה את השבת כדאמר שמואל בסמוך האי פדעתא מחללין עליה שבת דסכנה היא ומפרשים פדעתא מכת חרב:

איכא ביניייהו גב היד • ה״ה דהוה מלי לממר איכא ביניייהו פדעתא ומכה אחרת לריכה לומר: **כבי** • פ״ה מקום מוסב השיניים זיגליב״ש וקשה דקאמר בסמוך כיון דאקוטי ועוד דבפרק אלו טרפות (חולין דף מח:) גבי אריא כתוב ככי ושיני ואין דרך להיות הזיגליב״ש מוכרות וכן בהמובל (ב״ק דף לב:) שיתין תילי ממו לכבא דקל חבריה שמע וכסוח המפקיד (ב״מ דף מב:) גבי ההוא חורא דלא ה״ל ככי ושיני למיכל לכך נראה לפרש ככי הם שיניים גדולות מישמאלי״ם ,בלע״ז ושיני הם החכרות* : **תחלי** בחלא • ישקוהו שחלים בחומץ קרשו״ן וי״מ לשון על המכה : **בטיליא** • פ״ה חזק כדאמרינן לקמן(דף ג.) טיליא חריפא דמלרי זיקי ומיהו מלינו טיליא יין חלש דאמר פרק מי שחחזו (גיטין דף ע.) גריעא דכולהו טיליא מיורא:

מא מיי׳ פ״ב מהלכות שבת הלכה ה סמג לאוין סס עוש״ע א״ה סימן שכח סעיף ו:

מא ב מיי׳ שם הלכה ט עוש״ע שם סעיף ז [כיב חלפים עוד בשבת פרק יד דף מב. וע״ז וגם בכב חלפים דהכא]:

מב ג ד מיי׳ שם הלכה ס עוש״ע שם סע״ג:

מג ה מיי׳ שם פכ״ח הלכה כד סמג שם עוש״ע שם סעיף לב:

מד ו (מיי׳ פי״ב מהל׳ רוצח) סמג עשין מה עוש״ע י״ד סימן קנה סעיף ח:

מה ז (מיי׳ פ״ב מהל׳ שבת הלכה ס) סמג לאוין סס עוש״ע א״ה סימן שכח סעיף ז:

[וע״ע תוס׳ מולין נט: ד״ה נמוך]

רבינו חננאל

מכה של חלל אין מתרפאין מהן וכל מכה של חלל מחללין עליה את השבת • אמר רב גב היד וגב הרגל כמכה של חלל הן ומחללין עליהן את השבת • וא״ר יוחנן מכה של חלל אינה צריכה אומר ואישתא צמירתא נמי כמכה של חלל דמי • מהיכן מכה של חלל מן השפה ולפנים וצפרינא נמי שהיא כאב שיגים הואיל ומתחלת בפה וגומרת בבני מעיים כמכה של חלל דמי • פי׳ ככי שיני דרי בשר שעל גבי השיניים: ר׳ יוחנן חש בצפרינא אויל גבי עובדת כוכבים לאתסויי מינה • והיכי עביד הכי והא איהו דאמר כל מכה שמחללין עליה את השבת אין מתרפאין מהן והאי צפרינא מחללין עליה השבת • ופרקינן רבי יוחנן אדם חשוב הוה ומתייראין לעשות לו כלום רע . אינו והא ר׳ אבהו דאדם חשוב הוה ורמא ליה יעקב מינאה סם בשוקין ואילו לא מיהרו ר׳ אבי ורבי אבי ולייחכו הסם מעל שוקי הוה פסקיה לשוקין • ומשגינן אע״ג דרופא מומחה [הוי] ולא מרע נפשיה . משנאה גדולה דשנאי ליה לר׳ אבהו הני מינאי מפקרי נפשייהו ואמרי תמות נפשי עם פלשתים: ירושלמי מהו מכחול מינהון רבנן אמרי מאן דבעי מסתחי ליסתמי • לא אסר מאן דבעי ליסות יסות רב לא עבד עינא ה) כהלכא והא אנן חמיינן מעמין הדא קלוריתא נימר כד היא סבא טעם לה כד לית היא סבא קיימא לה ומסיא אהן אופיון סכנה הדא תיריוקי ר׳ סימן אמר אסורה רבי יוחנן אמר מותרת כל שהוא מן השפה ולפנים מרפאין אותו בשבת • ר׳ חגיגא בש״ר מעלין עצם של ראש בשבת וכן מעלין

עין משפט נר מצוה

בנות אוגים בשבת ר׳ אבהו בש״ר יוחנן (אתי) [אוקן] סומקא סכנה א״ר אבין ג) לוקמין לו עוקין בשבת רב אמר חמרא לבר מן עינא שרי לבו מן עינא אסיר שמואל אמר אהן דוק תפל אסור לעין בשבת מינה את ליף לחזיותא וכן עורדענא סכנה הדא גומרתא סכנה ונתחנין עליה ג) רומץ בשבת ר׳ יהושע בן לוי הוה ליה קרוס ואורון ליה ר׳ חגיגא ור׳ יונתן משתוף תחליפין ומיתן גו חמרא עתיקא ומישתי דלא ליסתכן ר׳ יעקב בש״ר יוחנן בכל מתרפאין חוץ מעבודת כוכבים ונילוי עריות ושפיכות דמים עבודת כוכבים כגון דאמר ליה הבא עליך של עבודת כוכבים וכן כל כיוצא בהן אמר רב הונא זאת אומרת שאין מתרפאין בגילוי עריות דתני חזוהרה שבת מכללה פי׳ להתרפות בדבר סכנה ובמכה של חלל כדאמרן נערה המאורסה לא הותרה מכללה ואפילו להתרפות כהדא דר בר נש רחם איתתא ואיסתכן שאלון לר׳ אלעזר דתיעבר קומוי או ישמע קולה ולא יסות ואמר לון יסות ולא כן איכא דאמרי אשת איש הות איכא דאמרי פנויה הות אבל נתן עיניו בה והיא כאשת איש א״ר חגיגא זאת אומרת. שאין מתרפאין בשפיכות דמים דתנן באהלות פ״ז האשה המקשקשת לילד מתחיין הורלך בטעיה ומוציאין אותו אברים אברים מפני שהיא קדמין לחיין. יצא דובו אין נוגעין בו שאין דוחין נפש מפני נפש ודחיי רב הסדא שניא היא דמן דלא נודע מי הורג את מי: דאי פרעתא סכנה ומחללין עליה את השבת פי׳ פצע פרכסתו׳ פצע פרעינא • פי׳ נרדא דיבלא גרידים שנורדת מעשב שנקרא חצב בלשון רבנן . ניקרא מקוקלקלתא תחיכה של רעי מן הראשתא. פי׳ עינבתא מורסא שצומחת בבשר בני אדם כמו ענבה והיא שחורה סכנה. סימטא פרונקא דאשתא היא פי׳ ניפחא אדמטיתא שלוחה של חטות היא כלומר חטות גדולה באה אחריה. פי׳ סקטלי המכה שמכה בעת שאותו אצבעו בגוללו ומכה המכה ההיא

מא מיי׳ פ״ב מהלכות שבת הלכה ה סמג לאוין סס עוש״ע א״ה סימן שכח סעיף ו:

מא ב מיי׳ שם הלכה ט עוש״ע שם סעיף ז [כיב חלפים עוד בשבת פרק יד דף מב. וע״ז וגם בכב חלפים דהכא]:

מב ג ד מיי׳ שם הלכה ס עוש״ע שם סע״ג:

מג ה מיי׳ שם פכ״ח הלכה כד סמג שם עוש״ע שם סעיף לב:

מד ו (מיי׳ פי״ב מהל׳ רוצח) סמג עשין מה עוש״ע י״ד סימן קנה סעיף ח:

מה ז (מיי׳ פ״ב מהל׳ שבת הלכה ס) סמג לאוין סס עוש״ע א״ה סימן שכח סעיף ז:

[וע״ע תוס׳ מולין נט: ד״ה נמוך]